

mányos győzelmében. Általában büszkének értezte magát. Nem haragudott érte, hogy Lewishamnak volt igaza. Nagyon bosszús volt azonban a médiumra.

Rettenetes, — mondta, — hogy valaki csalásból éljen. Hogy legyen a világ szébbé és jobbá, ha egészséges és tanult emberek egészségüket és műveltségüket arra használják fel, hogy másoknál a sötétséget terjesszék? Rettenetes!... Borzalmas ember volt... milyen kenetteljes, becsstelen hang. És a leány... igazán sajnáltam. Rettenetesen szégyelhetette magát... másképpen miért kiáltott volna úgy? Őszintén mondván, fájt nekem. Furesa kiáltás volt. Olyan volt, mintha beismerés lett volna. De hát mit lehet tenni?

Heydinger Alice elhallgatott. Lewisham szótlanul haladt, merően maga elé nézett, mintha önmagával merült volna komor vitába. — Ha rá gondolok, Sludge, a médium, jut az eszembe, — mondta a leány.

Lewisham nem felelt. Alice megkérdezte: — Ismeri Sludget, a médiumot?

— Kicsodát? — kérdezte Lewisham, felésmélve elmélyedéséből. — Hogy mondta kérem... Sludge, a médium? Ugy emlékszem, hogy őt Chafferynak hívják. (Folytatása következik.)

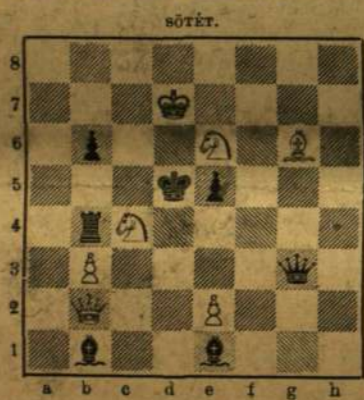
HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közlebbi napokban: Ladmóczy Oláh Gyula gyógyszerész, a budai ev. ref. egyház-köztség tanácsbírája nyolczvankét éves korában Budapesten. — Bütyk Koriát ny. m. kir. posta- és távirófelügyelő nyolczvanegy éves korában Budapesten. — Beretzky Endre dr. ny. fővárosi kerületi orvos, egyháztanácos, a kőbányai ref. gyülekezet főgondnoka hetvenkilenc éves korában Budapesten. — Hochhalt Károly egyetemi magántanár, nyilvános közkorházi főorvos, az Állami Munkásbiztosító orvosi tanácselnöke hetvenöt éves korában Budapesten. — Pazár Andor egészségügyi tanácsos, Csizfűrdő több évtizeden át volt orvosa, Tornalján hetvennégy éves korában. — Janovich Sándor dr. fővárosi I. kerületi tisztifőorvos, közegészségügyi tanácsos Budapesten. — Agoraszó Miklós dr. m. kir. pénzügyminisztériumi helyettes államtitkár Budapesten. — Zarcjcs Zareczky Pál m. kir. főerdőtanácos hatvanegy éves korában Gödön. — Turnovszky Gyula, a Jégkárfeleteli Iroda igazgatója hatvanhárom éves korában Budapesten. — Perlaki Perlaky Lajos őrnagy, a hadiékítményes Ferencz József-rend lovagja stb. ötvenegy éves korában Szegeden. — Malosik Antal magánzó, a Budapesti Vendéglős Ipartestület díszelnöke, hetvenöt éves korában Budapesten. — Vörösváry Ferencz, az Erzsébet Népakadémia titkára, Budapesten.

Özv. Oláh Sándorné szül. Szabó Katalin ref. tanító né harmincznyolcz éves korában Nyiregyházán. férje Holics mellett hősi halált halt 1916 szeptember 8-án. — Nyirlaki és tarányi Oszterhuber Lajosné, szül. várbogyói és nagymádi Bogay Gizella nyolczvankét éves korában Csabrendeken. — Özv. Gáspár Józsefné hetvennyolcz éves korában Enyingen.

SAKKJÁTÉK.

3178. számú feladvány Karstedt Miksától, Cottbus.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 1921. évi 8-ik számában megjelent képtalány megfejtése: Nincs jobb büfelejtő, mint a munka.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL. Szerkesztéségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsátást, különlegességeket is. SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

Krajcsovic-féle

Uj Vukovári arcztisztító

kenőcs és bőrszépítő-zsappan (szepítő, himlőhely, májfolt, sómör stb. ellen) újsa kapható a főraktárban: Turók József R.-T. gyógyszerárában, Budapest, VI., Király-utca 12.

Csonka Magyarország — nem ország, Egész Magyarország — mennyország.

Advertisement for Gladys Shoe Cream. It features a woman's foot in a shoe and the text 'Gladys SHOE CREAM'. Below it says 'Az elegáns világ cipőkrémje' and 'Gyártja: Herceg Géza, V., Bálvány-utca 18'.

Advertisement for Berson Gummiarok. It features a couple and the text 'A BOLDOGÁGHOZ NEM KELL SOK, KÉT PÁR Berson GUMMIAROK'.

Advertisement for Nickerl és Társa. It features a typewriter and the text 'Keltetőgépeket minden nagyságban, csibenevelőket, csontdarálógepeket, tömőgepeket'.

Advertisement for Szontágh Pál. It features a pot and the text 'PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK zsirolvasztó- és mosóüstök vörösrézben'.

Advertisement for Jó Pajtás. It features the text 'JÓ PAJTÁS BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA' and 'a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeretgazdagító olvasmányok valószínűsége'.

12. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. BUDAPEST, JUNIUS HÓ 26. Szerkesztéségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4. Előfizetési ára: a július-szeptemberi évnyegvedre 60 korona. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 12 korona. Külföldi előzetésekre a postailag megállapított viteldíj is csatolandó.

A BUGACZI MÉNES. — AZ FTATONÁL.

MAGYAR ILIÁSZ

REGÉNY A VÉCEKRŐL. — IRTA RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

... Pár nap múlva Krantz Liborius mester a megye székvárosában járt néhány könyvet összevásárolni és egy pár lapot megrendelni Sámson úr számára. A patikában is megfordult, hogy az angol lánynak köhögés elleni cukorkát vásároljon. A patika déli-élőtönként nagy kaszinózásnak volt a színhelye és a tulajdonos a legjobban értesült emberek közé tartozott. Most is rögtön félre vonta Liborius mestert és fojtott hangon így szólt hozzá:

— Tudja mit suttognak a városban?
— Nem hallottam még semmit.
— Nem kevesebbről van szó, minthogy az ellenség betört és elfoglalta Morvaország határos vármegyéink egy részét. A veszedelem közeledik.

Krantz majdnem leült a földre ijedében.
— Hátha csak kószahír az egész, — szolt bátorlalanul.

— Nem, nem. Nézze csak meg a fővárosi lapokat, tele vannak üres ablakkal. Ezek a helyeken bizonyosan a megszállást tárgyalták, de a cenzúra nem engedi meg a közlést.

— Szent Isten, — sóhajtott Liborius úr, — ez katasztrófát jelent. Mi pedig itt ülünk a legnagyobb veszedelem torkában. Rettenetes helyzet! Mit csináljak, mihez kezdjek?

A patikus csudálkozva nézett rá.
— Maga kedves Krantz úr? Hát semmit, ez nem a mi dolgunk.

Az ifjú tanár nem felelt, hiszen nincs ahhoz semmi köze a patikusnak, hogy ő arra gondolt, hogy az ő helyzete Sámson úrral szemben milyen rettenetes. Mert ő Sámson urat eddig egy szóval sem avatta be az idegen megszállásba. Nem tudta, hogy fogjon hozzá tapintatosan, mert bizonyos volt benne, hogy Sámson úrnak nagy fájdalmat fog vele okozni és ime most egyszerre nyakába szakadt az egész.

No de hátha az idegen invázió nem terjed ideig? Akkor még lesz ideje előkészíteni a dolgot.
— Mondja csak gyógyszerész úr, mikor történt ez a betörés? — kérde Liborius mester, egy hirtelen ötlettől megkapva.

— Várjon csak, — szolt a patikus elgondolkozva, — megvan, december tizenketedikén, hétfőn éjjel.

— Csudálatos, azon az éjszakán történt a rianás a Vagon. És a predméri remete megmondta a veszedelmet.

— Rianás? Predméri remete? Mit akar ezzel mondani tanár úr?

Krantz elmondta neki részletesen a pár nap előtti eseményeket, Patak Sámson báljólátó prédikációját, mely ime megint beteljesedett és a patikus valóságos gyönyörűséggel hallgatta, mert ez a patikai pletykafészeknek valóságos csemege volt, melyet ő fog az úri társaságnak föltálatni. Egy csomó kérdéssel ostromolta az ifjú tanárjelöltet, mely kérdések már előre sejtették, hogy a tiszteletreméltó úr mely irányban fogja a rendelkezésre álló anyagot kibővíteni és fölcizomázni, de Liborius úr nem igen adott feleletet, mert az ő eszében már Sámson úr fogott, hogy miként lehetne gazdáját bevezetni a dologba, mielőtt az rázúdulna.

— Mi baja, kedves doktor úr, olyan sápadt, — szolt a gyógyszerész egy pillanatra abbahagyva a faggatást.

— Nincs semmi bajom.
— Na egy kis angolkeserű nem fog ártani.

Krantz mester a kínált italból felhajtott két kupiczával és aztán sietve ott hagyta a helyiséget, hol most kezdtek gyülekezni a hírekre éhes urak. Egy fél óra múlva, orrahegyéig beásva magát a bundák és prémek tömegébe, sebes szánkón repült Sztregova

felé, gondoktól nehéz és tervektől izzó fejjel. A remete sejtelméi tehát megint beváltak! Micsoda örülten fantasztikus ötlet a Vág jegének megrepedését összefüggésbe hozni az idegen hódító betörésével. Pedig ime kiderült, hogy igaz volt és az ötlet se nem örült, se nem fantasztikus. A sors milyen kegyes volt eddig hozzájuk, hogy nem kerültek bele a világfelfordulásba. És most egyszerre nyakukba szakad a veszedelem. Vajjon mi készül odalenn délen, az ő drága szülőföldjén, a derék és keménynyaku svábok hazájában? Mi sors vár jó édesanyjára? Oda is le kellene mennie, itt is szükség van rá, hát most mit csináljon? Oh de nagy baj, mikor az ember olyan puha nyelemben él, mint ő, mikor semmi gondja nincsen, semmi bánat nem nyomja, most aztán persze könnyen elveszíti a fejét. Eltekintett észak felé, a merre a Nagy Kriván emelte büszke fejét dacosan az ég felé, de az öreg hegyből nem látszott semmi, a sötét felhők egészen eltakarták. Talán ő is fázott szegény, látván a közelgő eseményeket és az égi hatalmak egy fekete takarót dobta le neki, hogy melegedjék. Első elhatározása az volt, hogy ellátogat az Uzonyi testvérekhez, tanácsot kérni tőlük. A többi aztán majd jön magától, a jó Isten segítségével.

Mikor ott jártak, a hol az út átszeli a predméri rengeteg egyik déli csücskét, egy behavazott csonka fatörzs hirtelen megmozdult és a szán mellé lépett. A remete volt. A lovak hirtelen megálltak és a kocsis levette kalapját. Krantz rémülten nézett rá, mintha kísértetet látta. A remete kezdé:

— Ifjú felebarátom, vigyázzatok a mi urunkra, a ki jó mint az új termék lisztjéből süített első falat kenyér... mérges kigyók kúsznak nesztelenül meleg fészék felé. Én már hallom a sziszegésüket...

Most magához tért Krantz.
— Hajts, Pista! — kiáltott és úgy vágta hátha a kocsis, hogy az majdnem a lovak közé esett, de aztán belekapott a gyeplőbe, suhintott egyet az ostorával és a lovak szélesben ragadták tova a könnyű szánt.

— Vigyázzatok jó urunkra! — dörgött utánuk a fehéredőből. A fiatal ember azonban nem hallotta, úgy beleásta magát a bundák meleg vaczkába, de a foga vaczogtak és a hideg rázta.

MÁSODIK RÉSZ.

Orkódbé uram pogányok jöttek és szent hajlékodat megfertőzték. LXXIX. zsoltár.

I. Idyll.

Aranyszívű aggastyán, hova lett a te tiszta, derűs, nyugodt lelkednek harmóniája? Az öreg báró nyugtalanul járkalta a hatalmas épületben szobáról-szobára, mintha helyet keresne, a hol puhább fekvés esik. Komor sejtelmek és bosszúság bántották, miket a remete szökése és báljólátó igéi keltettek benne. Lelkének élő hite mögé sötét árnyékul oda lopódzott a babona, igen, babonás lett ő is, mert ő is félt már a remete jóslatainak és előérzetének beteljesülésétől. Ő, kinek egészséges alvását álmok nem háborgatták, most nyugtalanul forgolódott ágyán és álmodni kezdett. Álmodott rég elhunyt barátairól, a kik mintha szólították volna: Eleget éltél Sámson, kövess minket, itt az idő, órad lejárt, több öröm már úgy sem várhat rád. És ha ilyenkor fölébredt, nem tudott többet elaludni, vagy tán nem is akart, mert nem szerette ezeket az álmokat. Nem egyszer magyarul

az angol leánynak, a ki mindennap be szokott számolni az álmairól, hogy a ki álmodik, annak a testi pihenése is tökéletlen, mert az álmok a lelket fárasztják, pedig északa ennek is nyugalomra van szüksége. Szerencsére a rianás karácsony előtt kis idővel történt és az ünnepi hangulat Sámson uram lelkébe is beszűremlt és hozzáfogott a rossz érzések kisöpítéséhez. De meg az ünnepre való előkészületek is nagyon elfoglalták, mert a karácsony nevezetes időszaka volt a sztregovai kastélynak. Hogy évközben a gyermekei, az unokái és az atyafiak írának neki, vagy meglátogatták-e őt, azzal Sámson úr nem sokat törődött, de az már ősi szokás volt, melyhez Sámson úr is szigorúan ragaszkodott, hogy a karácsonyi ünnepeket egyenes leszármazói az ő kastélyában töltsék. De ilyenkor szívesen látta a távolabbi rokonokat, sőt a jó barátokat is. Karácsonykor tehát Sámson úr hadi szemlélet tartott a nemzetség fölött. A háború kitörése óta ezek az összejövetelek csendesebbek lettek, de ebben az esztendőben másképp festett a dolog. Még idegenek is bejelentették megjelenésüket.

Sámson úrnak tehát mind a két keze telet volt munkával. Minden vendégnek lakást kellett a kastélyban berendezni és cselédségről gondoskodni. Nagy gond volt az ajándékok beszerzése valamennyi családtag részére. De Sámson úr a népről sem felejtkezett meg és mind a két Sztregovai karácsonyfa-ünnepet rendezett, mely alkalommal a gyermekek közt ruhát, játékszert, süteményt és cukrot osztottak ki. Vadászatra is történetek előkészületek és a vadaskert jágerei máris jelentették, hogy a nemes vadak örömprevesse várják a még nemesebb urak puskalövésait, a szabad nyulak pedig éppen fehérruhás nyúlleánykakkal fogják köszönteni a halálhozó látogatókat. Sámson úr az idén még Klárikát sem akarta elfogadni segítségül, hogy ő maga annál jobban beletemetkezhesék a munkába, a mi neki megkönnyebbülés és szórakozás volt. De Klárika nem engedett, sőt az idén még sokkal többet dolgozott, mint más esztendőben, egész nap lötty-futott és csengő hangon parancsokat osztogatott, mintha csak ő is megkönnyebbülést és szórakozást keresne. Még Krantzot is lefújta, a ki Alsó-Sztregovára volt ki-küldve, hogy a pappal és tanítókkal az ottani karácsonyfa-ünnepet megbeszélje. Ő maga vállalkozott erre az útra missz Hubertyvel, pedig eddig nagypapja nélkül soha se jelent meg Pifkó nagytiszteletű úr házában.

Igy történt, hogy egy napon az alsó-sztregovai evangélikus pap háza előtt egy norvég stílusú szánkó állt meg, melybe a két ló egymás elé volt befogva. A lovakat Klárika hajította, mellette missz Huberty foglalt helyet, mögöttük peczesken ült Pista kocsis. Uzsonna-tájban volt, éppen szürkületi kezdett. Az udvarban egy lélekkel se találkoztak, ellenben a házból muzsikászó hallatszott. Klárika megragadta az angol lány kezét és hallgatództa. Odabenn gondok és zongorán játszottak, tehát társaság volt. Haboztak, hogy ne forduljanak-e vissza, de aztán csak beléptek. Az első szobában újra megállottak és figyeltek. A gondonka Schumannnak egy édes-bús dalát játszott zongorakísérettel. Klárika szíve megdobbant, tudta ő jól, hogy ki a gondonka, a ki oly fájdalmas hangokat tud kicsalni szomorú hangszereiből, Krantz eleget beszélt az angol lánynak Barna művészi játékáról.

— Kérem, missz, forduljunk vissza és ne zavarjuk a családi összejövetelt.
— Eszemben sincs, — felelt az angol nő

energikusan, — hisz ez pompás alkalom a művészt meghallani.

És már is odalépett az ajtóhoz és szontos ujjával hatalmasan megkopogtatta. Az ajtót Pifkó úr nyitotta ki, a ki a mint kinézett, ijedten kapta le himzett házisapkáját és szólt: — Kezüket csókolom, méltóztassék beszélni.

És szélesre kitérte az ajtót. Aranka és Barna játszottak tovább, az utóbbi egy szórakozott pillantást vetett az ajtóra... a következő percben keze lehanyatlott és a vonó lecsúszott a húrokról. Aranka is abbahagyta a játékot és föluggott. Barna egy pillanatig a nyitott ajtóra meredt és szemé oly ki-mondhatatlan gyönyörrel ragyogott, mintha azon keresztül egy tündérvilágba nyílt volna kilátása. Csak aztán jutott eszébe fölkelni, köszönni és a vendégek felé sietni, hogy bundájukból kisegítse őket. De András már megelőzte őt Klárikánál és Pifkó úr az angol kisasszonynál. És Barna csodálattal nézte, hogyan hullanak le a prémekek és hogyan bontakozik ki a kis leány gyönyörű termete. Mámor fogta el és szédülni kezdett, lelkének minden atomja ujjongott, a mint a lányt bámulta. Mosolygott és a lány visszamosolygott rá. A lány mosolyában volt egy kis kacérság, mintha ezt mondta volna: *Ugy-e szép vagyok? Tetszem?* A férfi mosolya ezt felelte: *A teremtes remeke vagy és én meg tudnék halni érted.* Vajjon megértették ők e néma beszédet? Mert mind a kettőnek arca lángba borult. De ez az állapot, mely olyan volt mint egy édes álom, nem tartott sokáig, mert egyszerre megkezdődtek a köznapai beszélgetések. Sőt Klárika bosszankodva konstátálta, hogy neki, az előkelő főrangú lánynak váratlan megjelenése megzavarta a családi hangulatot, mely bizonyára intím és meleg volt. Rögtön hideg és udvarias modort vett fel mindenki. Hja, ezen nem lehet segíteni.

— Minek köszönhetem a rendkívüli szerencsét? — ezt Pifkó nagytiszteletű úr mondta, a ki igyekezett prédikációkban megedzett hangját dallamossá és behizelgővé szelidíteni.

— Kérem ne hagyják abba a muzsikát, juttassanak nekünk is a művelzetből, — ezt missz Huberty mondta.

— Nem fáztak át nagyon az úton? Talán egy kis forró kávé vagy egy csésze tea jól esnék; ha meg nem vetik, — ezt Pifkó néni mondta.

— Ha még nem uszonnáltak, akkor nagy köszönettel vesszük a meghívást, — ez Klárika ajkairól hangzott el.

Pifkóné és Aranka a szemükkel egy kis beszélgetést tartottak, mire a fiatal menyecske előhozott egy kis teasszalt és ott kétszemélyre megterített. Pifkóné pedig a konyhába sietett.

— Oh ezt nem fogadom el, — szolt Klárika, észrevevén a terítékek számát, — vagy önökkel uszonnálnak, vagy pedig folytatassuk a muzsikálást. Én külömben nagyapus helyett jöttem, az ő megbízásából akarok a nagytiszteletű úrral egyet és mást megbeszélni.

— Oh azt hamar elintézzük, méltóságos kisasszony. Elkészültem a látogatásra és már összeállítottam a vásárlandó ajándéktárgyak listáját, melyet majd lesznek bátor méltóságodnak átnyújtani. Ezért kár volt magát fárasztania.

— Gondolja? — felelt Klárika különös hangon és csillogó szemekkel nézett az öreg papra, de egyszerre megijedt, mintha attól félt, hogy a jelenlevők kitalálják a gondolatát és más hangon beszél tovább, — mára ugyanis sétakocsizást terveztem és azt gondoltam, hogy egyttel ezt is elintézem...

(Most még sebb, mint azon a fagyos regelen, gondolta Klárika magában. Csak most látom, hogy milyen finom az arcbőre és milyen gazdag és fényes a haja. A legérdekesebb férfi-fej, a kit életemben láttam. És ebben a ruhában is egészen másképp fest, mint abban a plum parasztruhában. De furcsán néz rám, mintha simogatna a tekintével. Sohse tapasztaltam ilyet senkinél, még nagyapusnál se... eh, micsoda gondolatok! Nem szégyenled magad, Klári?)

A lány mélyesen elpirult, mintha valami

A DEBRECENI GRÓF TISZA ISTVÁN-EGYETEM KÖZPONTI ÉPÜLETE.

illetlenségen kapta volna rajta magát, köhögés ürügye alatt elővette a zsebkendőjét és eltakarta az arcát. Azután levette a kesztyűjét, a mivel Barnának újabb gyönyörűséget szerzett. Ha ez a kicsi kéz az ő hájába markolna, ő menten belehalna ebbe. És most ő pirult el, mert úgy érezte, hogy a lányt ezzel a gondolattal megbántotta. A flu eddig a banális köszönésen kívül egy szót sem szólt, most azonban végtelen erőfeszítéssel sikerült az ajkát megnyitnia és a következő mondatot közölni:

— Méltóságos kisasszony, nem hültek meg a multkor a rianásnál?

Barna azt remélte, hogy erre a kérdésre a kis tündér hangjának zenéjét fogja élvezni, de elfeledkezett a misszről, a kinek ez a kérdés kapóra jött és széles mederben elmondta az ő meghülésének történetét, melybe az érdeklőség kedvéért még egy kis kezdődő tüdőgyulladást is kevert. A családott Barna szörnyen kétségbeesett képet vágott, mert Klárika hangosan elnevette magát. Az első nevetés a vendégek megrézkedése óta, mintha a hideg hangulat jege roppant volna egyet. A missz rögtön abbahagyta az elbeszélést és sértődötten szólt:

— Missz Clara, nem gondolja, hogy a más baján nevetni nem illik?

— De édes missz, én nem a maga baján nevettem, hanem az az ostoba modell jutott eszembe, a ki meg akart szökni.

— Ez jó téma volt Barnának, a ki hozzá is fogott, hogy ezt a jelenetet kellő humorral elmondja és eljátssza, a mi oly jól sikerült, hogy Klárika arczára a legelragadóbb mosolyoknak egész tömegét varázsolta. Sőt a missz is egypárszor oly széleset nevetett, hogy még az aranyplombos fogait is kimutatta. Ezalatt Uzonyiné a konyhába sietett a mamával tanácskozni, nemsokára azonban megjelent és a nagy asztalon hat személyre megterített. A kis tündér kezdte magát az arany jó érzni, Istenem, oly kedves volt itt

minden. A szoba csak úgy ragyogott a tisztaságtól, a szokatlan, régies bútorok különös hangulatot terjesztettek. Az egyik sarokban egy sok-fiókos szublót állott, minden fiókján egy tucat fényes rézkarikával, a másikk szögletben volt az üvegszekrény tele csebecsével és a nehéz családi ezüsttel. A káncsebecsével és a nehéz családi ezüsttel. A káncsebecsével és a nehéz családi ezüsttel. A káncsebecsével és a nehéz családi ezüsttel.

A székek a régi híres szepességi faragó műhelyekből kerültek ki, a mikor az asztalok még Pifkó úr nagypapája heverhetett rajta. A székek a régi híres szepességi faragó műhelyekből kerültek ki, a mikor az asztalok még Pifkó úr nagypapája heverhetett rajta. A székek a régi híres szepességi faragó műhelyekből kerültek ki, a mikor az asztalok még Pifkó úr nagypapája heverhetett rajta.

benyomásai és megfigyelései. Mintha kíváncsított volna a magasságból leszállni és ezzel az egyszerűséggel barátságot kötni. Előbrándozásának az uszonna betálatása vetett véget. Minden egyszerű volt: az illatos kávé, az omlós kalács és a friss vaj és a puha kenyér. De Klárika nem engedte hosszúra nyúlni az uszonnát, hanem sürgette, hogy fogjanak a muzsikához.

És hozzáfogtak. A mint Barna a gondonkáját kezébe vette, különös elfogódottságra, majdnem félnépsége egy csapásra megszűnt. Ő csak most fog beszélni. A nyelve lehet tökéletlen, de a gondonkája tökéletes. Ha ezen szólal meg, akkor meg fogják érteni. És e mellett nem árulja el magát. A mint kezébe vette a hangszert, észrevétlenül egy csókot lehelt rá. Most, most édes öregem tégy ki magadért, te vagy legjobb barátom, magányos óráim unalmának elűzője, bánatom földerítője... az egyetlen barátom vagy, te jó kis gondonkám, a ki sosem hagyta t cserben. Indítsd el hangod édes hullámaid, te tudod, hogy merre, hova... Adj ki magadból mindent, a mi csak száraz fűdben és feszülő húrjaidban rejlik. Oly puhán, bársoronyosan és szeretettel foglak simogatni, mint a fiatal anya ma született első babáját.

És Barna játszani kezdett és a levegő megtelt csodálatos harmóniákkal. Soha művész a hangszerevel úgy össze nem olvadt, mint e pillanatban az ifjú. Hogy az ő lelkéből fakadtak-e ezek a dalok, vagy nagy mesterek alkotásai voltak, azt nem tudta volna megmondani. Lehet, hogy hatalmas érzelem egyszerre költővé avatta őt és rejtve lappangó tehetsége kitört. Hirtelen eszébe jutottak Byron remek strofái az első szerelemről. Sejtje-e ez a leány, a ki két ragyogó szemét le nem vette róla, hogy vérző szíve ott vonaglik előtte? Hogy sejtjené, hisz ott áll a csillagok között, a hideg magasságban, ő pedig a sötét mélységekből kiált hozzá! Végtelen fájdalom facsarta össze a szívet és egyszerre oly erőtlenség vett rajta erőt, hogy a vonó majdnem kihullott a kezéből. Hogy történhetett ez a betörés az ő külön világába, melybe oly gondosan elzárkózott és melyben oly erőnek hitte magát? Ez az elnyomott és most föllázadt szívnek a forradalma volna? Hát igazat kell adnia a tudatlanoknak, a kik azt állítják, hogy a szívnek nemcsak életani működése van? A büszkesége szenvedett e gondolatoktól, mert engednie kellett a közbömb felsőbb-ségből, mellyel eddig az embereket nézte... és míg ezek a gondolatok végig viharoztak lelkén, keze alatt a gondonka egyre sóhajtozott, panaszkodott, sirt, zokogott... és a mint Barna félnékn fölpillantott, észrevette, hogy a lány szeméből egy nehéz könnyesepp gördül ki...

HEGEDÜS LORÁNT PÉNZÜGYMINISZTER LEÁNYÁNAK HEGEDÜS JOLONKÁNAK ESKÜVŐJE OCSKAY SÁNDORRAL AZ EGYETEMI TEMPLOMBAN.

Barna szíve nagyot dobbant. Tehát a gondoka utat talált az ártatlan szív mélyseibe és felhözött onnan egy gyöngyszemet. De kiért hullott e könny? Kit sirat ez a leány? Az ő sötét reménytelenségét? Igen, az ő keserű végzetét siratja, a nélkül, hogy sejtelmé lenne róla. A görög Isten egyszerre olyan szegény ördögnek érezte magát, hogy legjobban esett volna neki sírva fakadni. Szédület fogta el, nem tudta, hogy percek vagy órák óta ül-e itt, vagy hogy ragyognak-e még a csillagok, avagy talán már a nap is fölkel? Idő és távolság összefolytak előtte és ereje újra elhagyta, a keze lehasnyaltott, a muzsika megszűnt.

A kis lány ámulva jártatta körül tekintetét. Ő úgy hallotta, hogy itt valaki panaszkodott és jajgatott. Valaki, a ki nagyon boldogtalan. De ki az és kinek panaszoja búját? Keblére szorította a kezét, ott bent nagy volt a nyugtalanság és a zavar. Úgy fájt a szíve.

Nagy csöndesség volt a szobában, mindenki az arczán bizonyos feszültség látszott, mintha valamennyien a tova oszónó édes melódiák után figyelnének. Még András is csodálattal nézett az öccsére, a kit soha így játszani nem hallott. Persze a missz volt a legelső, a ki a prózai hangulatba visszacsúszott, hangos üdvkiáltásokkal megrohanta Barnát és hatalmasan megrázta a jobbát. Klárka csak ennyit mondott és ezt is nagyon nehezen tudta elmondani: *Köszönöm, nagyon szép volt.* Azután lehajította a fejét és némán tekintett maga elé.

A SZABAD FINN NEMZETHEZ.

(Sétáló Emilnek.)

Ide, en szellem árnyékán borongtál
Hét századévek hosszú éjjelén
S a félelken derengő csillagoknál
Hajnalt ígért a biztató remény.
Idegen érdekel súlyos járma nyomta
Kemény nyakad és izmos vállodat;
De nem feledted: nem lesz soha szolga,
Kiben szabad az érzés, gondolat.

Idegen zászlót szolgált hősiséged
S babérodát más hordta homlokán,
Csak szenvedés jutott cserébe néked
S a krónikákban pár jó szó talán.
Kéregkenyér, daróc, viskó homálya —
Ez volt a bér, hogy véred árja hullt;
De nem feledted: nem lesz koldus-árva,
Kinek számára kincset rejt a mult.

Idegen szó hideg zenéje zúgott
Füledbe kábán sok száz éven át
Túlharogón a légycsengésű hangot,
Mint bölcsődnél dalogattott anyád.
S még fiad is, ha téged énekével
Dicsért, idegen szót sugott feléd:
De nem feledted: nem nézül a nyelv el,
Min Väinämöinen zengete énekét!...

S nem némult el! csodás szép dallamával
Millióknak ajkán szól ma győztesen,
Erdők, tavak fölött csapongva szárnyal
És átröpül a zajló tengeren.
Költők, írók, tudósok szíve-lelke
Föltáru a világnak általa, benne
S ha dalra olvad, úgy cseng, mintha
Ezüst hárfának húrja szólana.

S az idegen zászló, mely árnyba vontá
Neved, ott fekszik im a porba már,
S az összegyöngyölt lobogó kibontva
Fönn leng a légben, mint a sasmadár.
A honi zászló kék-fehér színével
Vigan lebeg a tiszta ég alatt
Hirdetve, hogy eltűnt a zordon éjjel
És földerült a rég várt pirkadat.

Hogy itt a reg, mely messzi úzi töled
Az idegen szellemnek föllegit,
S földobbanó szívedben újra éled
Az elnyomott erő és büszke hit,
A büszke hit, hogy tenmagadba hordod
Mindazt, mi népet boldoggá tehet,
S míg é hit él, lehet kemény a sorsod,
El nem temethet semmi tégedet!...

A te zászlód, Testvérünk, fenn lobog hát
És mi örömmel üdvözöljük őt
Meghajtva népünk gyászos trikolorját
A kék-fehérszín lobogó előtt,
S tépett hazánknak roncsain busongva
Feléd nézünk, s reményünk újra kel.
Példád tant: a nép, mely eltörpít
Remélni, bizni tud, nem vesztet el!...

Bán Aladár.

NAGY VÁZA DOMBORÚ VIRÁGDÍSZSZEL 1846-BÓL.

A HERENDI PORCELLÁN.

Iparművészeti múzeumunk herendi porcellánokból kiállítást rendezett. Valóban nem lehetett jobb időpontot találni erre, mint a ma, a mikor felszámunkkal a multba, felszámunkkal a jövőbe nézünk, hogy új viszonyaink közt új alapokra helyezkedjünk s az ipari lehetőségek számára is perspektívát nyissunk.

A magyar keramika története dicsőséges, de szomorú fejezet. Körülbelül a XVIII-ik század közepétől a XIX-ik század közepéig húzódik el az a száz év, a mely megérdemli, hogy a világ keramikájának történetében — a hol eddig még alig tudnak róla — Magyarország méltó helyre juttassa. Mert páratlan az ipar iránti az a lelkesedés, a mely ez alatt a száz év alatt az országban hol itt, hol ott gyuladt ki és keramikai kemenczékben égett tovább. A lelkesedés időközben makacsossá alakult át, mely nem akart hinni abban, hogy a bécsi kormány nemzetgazdasági politikája hol nyíltan, hol alattomosan minden erővel arra törekszik, hogy Magyarország az ipar terén ne válhassék versenytársává Ausztriának.

A régi ambiciózus gyárak megszűntek vagy megszűnő félben voltak; apró epigonok folytatták csak, még mindig makacsul, a munkát. Egy elhatározott, nyakas emberre volt szükség, hogy ezt a haldokló ipart megmentse. Ez a gondviselő ember, a ki-ről ma már megállapíthatjuk, hogy pótolhatatlan összekötő kapocs volt a magyar keramika multja és jelene között, Fischer Móricz volt.

JÓKAI MÓR RÉSZÉRE KÉSZÜLT REGGELIZŐ KÉSZLET 1862-BÓL.

Fischer Móricz 1800-ban született. Keramikus családból származott, a mely Tatán, a régi magyar fayence-gyártásnak egy kiváló fészékén dolgozott nemzedékről-nemzedékre. 1858-ban Pápán működött, mint az ottani fayence-gyár bérlelője.

Ez időben hívta Esterházy Károly gróf Fischert Herendre, hol az agilis ember csakhamar meglepetésekkel szolgált nemcsak az országnak, de az egész világ számára.

Eladdig magyar porcellán, eltekintve a holicai, pápai és regézi gyár alig számbavehető kísérleteitől, ismeretlen fogalom volt a kettős főváros előtt. Így történt, hogy valószínűleg szemfényvesztésszerűen hatott, a mikor Fischer Móricz az 1842. évi első magyar iparmű-kiállításon gyártmányaival Pesten megjelent. Maga Kossuth Lajos választmányi aligazgató mondja el a herendi gyárnak ezt az első kiállítási szereplését imígyen: „Hercegi asztal számára készült s hercegi asztal igényeinek is megfelelő gazdagon aranyozott, nemkülönbben egyszerű festett szegélyű talákon s tányérokon kívül két gyönyörű virágtartó-edény; továbbá egy 29 hüvelyknyi hosszúságú aranyozott hálta, minő a külföld legelső porcellángyáraiban is a nem mindig sikerült legköltségesebb művek közé számítatik: valóban a herendi porcellángyár műpéldányaiul kiállítva...”

A továbbiakban maga Kossuth mentegeti a műbírálókat, a mely összehasonlítás lehetőségének hiányában kénytelen volt szigorú lenni a herendi gyárral szemben. Így esett, hogy Fischer csupán bronzemlékpénzt kapott, holott például Szerecsen Dénes, a ki Rozsnyóról egy darabka fekete festéket küldött be, arany-érdempénzhez jutott. A vékony hivatalos elismerésért azonban nyilván kárpótolta Fischert a közönség általános bámulata.

Már az első szereplése megmutatta, hogy Fischer nem elégszik meg a köznapinak kiállítások kiállításával, hanem magasabb ambíciókat követett az üzleti gond. Mindenekelőtt gyárának megnagyítására gondolt és 1843-ban öt hónap alatt meissen mintára egy kétrészesre osztott új kemenczét építtetett. Ezenközben gyártelepét is megnagyította, a mi-ben nagy segítségére volt az ottani birtokos, Barcza Pál, a ki 4000 négyszögöl telkét évi 1 frt 30 krajczár szinleges bér mellett engedte át és kötelezte magát arra is, „hogy azon esetre, ha a gyártulajdonos majdan birtokképeséggel felruháztatná, a fentebbi 1 frt 30 krajczárért megfizetné a telket lefizetése mellett a telket tulajdon gyanánt is kész átengedni.”

Maga Fischer ezidőben kijelentette, hogy gyára évenként 50,000 pengőforintnyi értékű árut fog termelni, egyszersmind számítást ejtett meg arra nézve, hogy miként viszonylik a feldolgozott nyersanyag értéke az előállított ár értékéhez. E szerint 6 forintnyi értékű anyagból 110 forintnyi értéket tudott előállítani. Szóval úgyszint iparművész, úgyszint üzletember, a legszebb jövő elé nézett. Résztvett jótékony akciókban és már pesti raktárát készült berendezni, a mikor 1843 áprilisában kész áruraktára, ebben a

NAGY FEDELES VÁZA KÍNAI MÓDORBAN 1858-BÓL.

pesti raktár felszerelésére szánt anyag is, mintegy 12,000 pengőforint értékben a tűz martalékává lett. E szomorú eseményt Fischer egy sztoikus művész nyugalmával örökítette meg keramikáin, — ezek egy-egy szép példája az Iparművészeti Múzeumban és a Műgyemtem gyűjteményében — maga a gyár biztosítva is volt, egyik baj mégis követte a másikat: Fischer számításai nem váltak be.

A nehézségeket azonban vasakarattal küzdötte le. Minden hazai és külföldi kiállításra résztvett. Sikert siker követett. 1851-ben már a londoni világkiállításán, 1855-ban a new-yorki világkiállításán, majd 1862-ben ismét a londoni és 1867-ben a párisi kiállításán vett részt. A párisi kiállításra küldött darabok nemcsak technikájukkal, de monumentalitásukkal is meglepték a szemlélőt. A siker és elismerés csak növekedett az 1873. évi bécsi világkiállításán. A bécsi siker azonban már hatyúdala volt a gyárnak. Az akkor beköszöntött gazdasági válság, a „nagy krach”, alapszámban megrendítette a gyárat s a 73 éves Fischer Móricz már nem tudta azt talpraállítani. A gyár e dekadens idejének története, ép úgy, mint megalakulásáé, az eredeti iratok alapján még megírásra vár. Ez a korszaka is lehet érdekes, de mindenesetre nagyon szomorú. Tény az, hogy 1876-ban Fischer Móricz kiszorult szeretett gyárából — négy évre rá meg is halt, — aztán az állam közbenjöttével egy részvénytársaság vette át a gyárat. A gyár jelenleg Fischer Móricz unokájának, Farkasházy Jenőnek kezében a régi tradíciókat követi és remélhetőleg még újabb felvirágzásnak néz elébe.

Siklóssy László.

A GYÁR EGÉSÉNEK EMLÉKÉRE KÉSZÜLT ISZTÁNYÉR 1843-BÓL.

KORMOS NAGY ISTVÁN CSUTORÁJA.

Elbeszélés. — Irta Nyáry Andor.

Vasárnap volt.

Mise után az emberek összeverődtek a község háza előtti téren, meghallgatták a kisbíró dobolását, aztán rátértek a politikára. Sorba szedték az elmúlt eseményeket, nyugodt, megfontolt lassúsággal közölte minde-
nik a maga véleményét.

A királykérdés volt napirenden.

— Má én csak aszondom, — kezdte a szót István bácsi, — a kü nem esik le, ha fő nem dobják. Azonképen a királ se gyütt az országba annékü, hogy ne hiták vóna.

— En is aszondom, — bölintott Mihály bácsi, — mívehog a királ is csak ember, ha mingyá fölséges ember is. Azt hiszi, köllött valakinek.

József bácsi megszívta a pipáját, aztán a füst mögül kiszólt:

— Jó ember vót a'. A háborút se akarta.

A háború szóra megmozdultak az emberek, mintha villamos áram hullámozott volna végig a tömegben.

— Nem ám, — pirult ki a nagybajszú Móricz Márton, — mer a ráczok agyarkotak. Azok csinýták a háborút. Veszték vóna ott, a hun vannak.

Péter bácsi az oroszokat okozta, mivel azok álltak a szerbek háta mögött.

Füstös Gyuri, a ki valamelyest értett a külpolitikához, mert a háború alatt az ezredes úr lovásza volt, s ezen minőségben sok mindent hallott a tiszt-uraktól, azon az alapon állt, hogy a háborút a francziák kezdték, hogy elvehessék a németektől Elszáz-Lotharingiát.

— Bizony, — sóhajtott az öreg Istenes Antal, — mennyi vér hullott. Azt köllene kifordítani a bőriből, a ki a nagy vérontást a világra hozta.

Erre már Kormos Nagy István is megszólt.

— Azt ugyan híjába akarnátok kifordítani a bőriből. Mívehog a vérontást nem a franczia csinýta, de még a rácz se, meg még az orosz se, hanem más valaki.

Az emberek elhallgattak, mindenki Kormos Nagy István felé fordult. Kormos Nagy Istvánnak igen nagy tekintélye volt, nemcsak a faluban, hanem a környéken is. Fia-
tal korában egy világjáró tudós szolgája volt s a mint mesélni szokta, még a Fekete-tengert is látta. Bizonyágképpen hozott is egy literes üveggel a vízből s ha levelet írt a leányának, mindig abba mártogatta a tollát, mert olyan fekete volt a vize, mint a tinta, írni lehetett vele.

Az emberek közelebb fáradtak hozzá s mikor látták, hogy Kormos Nagy István kérdésre vár, Péter bácsi megszólt:

— Hát ki csinýta a háborút?

Kormos Nagy István összeránczolta a szemöldökét:

— Én!

Az emberek összenéztek.

— Te?

— Bizony én!

— Miként?

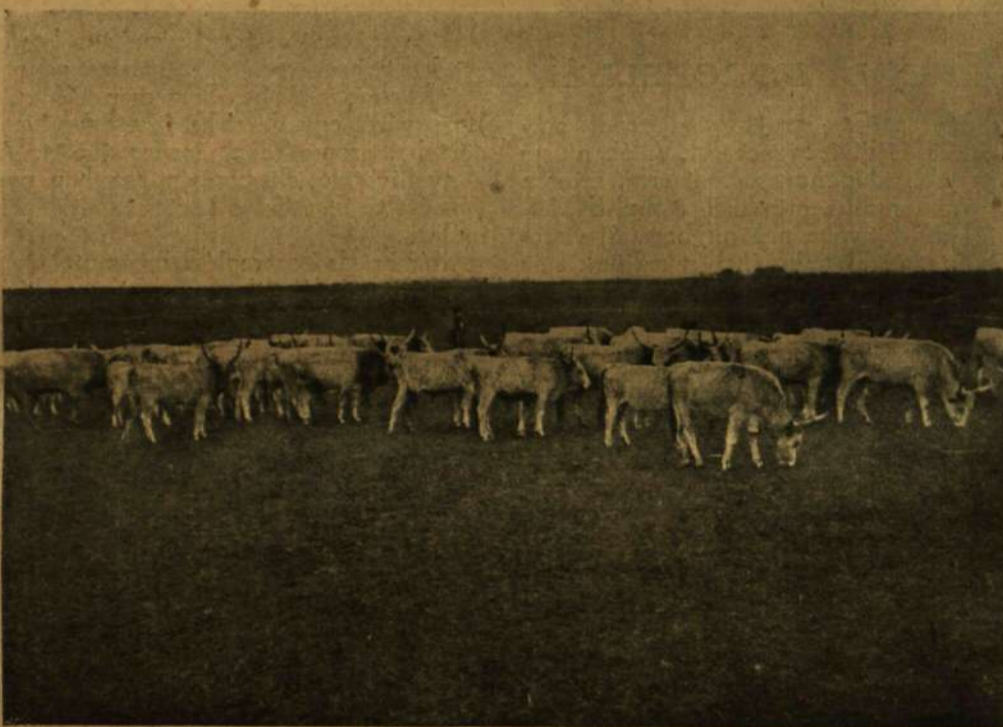
Kormos Nagy István pipára gyujtott, hogy jobban menjen a szó, aztán nagyon szomorú arcot vágott, aztán beszélni kezdett:

— Nyócz évve ezelőtt, mikó a szöllőmet everte a jég, az egész termésem egy csutorára való bor volt. Búsan ballagtam hazafelé. Mondok magamba: Ezt a csutora-bort nem érdemes tartogatni, megiszom! Avva, a kive legelősző összetalalkozok. Hát a mind baktatok a hegyháton, élém toppan egy öreg ember. — Aggy Isten! — köszönt rám. — Aggy Isten kenek is! — köszönök vissza. — Kicsoda ke?... Aszongya, hogy ű a Teremtő. — No, — mondok — akkó kenek nem adok a borombú, mér nem adott ke többet. Avva odébb átom.

A fordulóná szembe gyütt velem egy töröksipkás, majomforma ember. — Jó napot! — billent a sipkáján. — Kenek is — biczen-
tek vissza. — Kicsoda ke?... Aszongya, hogy ű az ördög. — No, — mondok — neked meg éppen nem adok a borombú, mer

TÖRZSMÉNES.

NÖVENDEK BIKÁK.

BUGACZI KÉPEK.

te vitted el a termést. Megin tovább balag-
lagtam. Mikó befordítam az uccezába, meg-
rántotta valaki a ködmenem hátúját: Jó na-
pot komám, — szót nevetve. — Kicsoda
ke, — mondok, — hogy ujan barátságos?
Aszongya: Ű a halál. — No, — örütem
meg, — evve megiszom a boromat, míve-
hog a halál igazságos, mindenkinek egyfor-
mán mér. Kinyitottam a kapuajtót, oszt
bemutattam az udvarba:

— Tessék halál úr!

Bementünk a szobába, leütünk az asztal
mellé, oszt elidőgáltunk a csutorábu.

— Jó kis bor, csettintett a nyevivei a
halál.

— Jó! — mondok. — Csak kevés. Hát a
ke termése mien vót az idén?

— Ne is beszéljünk rúla, — legyintett
szomorúan a halál, — életlen a kaszám, oszt
fáratt is vagyok. A világ kezdete óta nem
pihentem. Jó vóna egy kis pihenés.

— Hát a mi azt illeti, — mosolyogtam
rá, — fura mestersége van kenek. Embert
arat.

— Osz megkérdeztem tüle, miként veszi ki
az emberbú a lelket. A halál nagyot neve-
zett:

— Az a legkönnyebb mesterség. Belebuj-
ok az emberbe, oszt kitolom belüle a lelket,
mind a tolfánkot.

— Hozhatna ke egy kis bort a pinczébu,
megkívántam.

Leakasztottam a csutorát a szegrú, hogy
öloget tegyek az asszony kívánságának, oszt

Nem igen hittem.
— A kicsibe is belebújik? — kérdeztem
kétkedve.

— Hát persze, — nevetett a halál. —
Bele tudok én bujni akkora likba is, mint
egy babszem.

— Nő, — csóvátam meg a fejem, — azt
már nem hiszem e.

Hirtelen eszembe jutott valami, oszt rá-
mutattam a csutorára:

— Ha belebújik ke ebbe a csutorába,
akkó ehizem a szavát.

A halál kézceze se mondatta magának,
hirtelen megnyílt, mind a füst, oszt be-
lehúzódt a csutorába. A hátát nekivetette
a csutora falának, oszt míve igen fáratt vót,
oszt a hátának igen jó esett a csutora hű-
fala, eszunnyatt benne. En is elamosottam,
bóbiskútam egyet, oszt mikorára fölébred-
tem, efledkeztem a halálrú, a csutora szá-
ját bedugtam, oszt a csutorát fölakasztot-
tam a kamorába a szegre. Mondok, szűre-
tig úgy se lesz rá szükség.

A csutora egy egész esztendeig lógott a
szegen. A másik esztendőbe aszongya az
asszony:

— Hozhatna ke egy kis bort a pinczébu,
megkívántam.

Leakasztottam a csutorát a szegrú, hogy
öloget tegyek az asszony kívánságának, oszt

A TÖRZSGULYA EGY RÉSE.

GULYÁSOSHÚS FŐZÉS.

BUGACZI KÉPEK.

mikó kihúztam a dugót, hogy mondok meg-
szagulam a csutora belsejét, nincs-e ecetes
szaga, hát még a lélegzetem is elát.

— Hú a mindenit!

A halál kiugrott a csutorából, nagyot kur-
jantott, oszt ekezdett tánczúni, mind a for-
gószele.

— Tyuhaj! — verdeste össze a bokáját —
kipihentem magam. Most aztán kedvembe
vagyok. Lesz aratás!

Lekapta a szegrú a kaszámot, oszt futóra!

— Megájjon ke! — kiáltottam utána ijete-
ten, de biz a halál eszalatt, hogy azúta se
látom, a következő héten oszt kiüttött a
háború.

Kormos Nagy István az emberek felé
fordult:

— Hát most má elhiszik-e ketek, hogy
én csinýtam a háborút?

Péter bácsi elnevette magát:

— Álmottad te ezt!

Kormos Nagy István szeme megvillant:

— Mér? Tán nem hiszi e?

— Nem ám! Mer a' nem igaz!

— Igassága van! — biczentett mérge-
sen Kormos Nagy István. — A háborút
ujanok csinýták, a kik ráértek, oszt kipi-
henték magukat, mind a halál a csutorába.

Mégegyszer végignézett a tömegben, aztán
kemény lépésekkel megindult a falu felé.

A VÉGTELEN KICSINY VILÁGA.

A radioaktivitás felfedezésével rövid idő
alatt egészen új kémiai tudomány alakult ki.
Míg a klasszikus kémia az atomokat az anyag
legkisebb, oszthatatlan részecskéinek
tartotta, melyek úgy szólván hozzáférhetet-
lenek a közelebbi tudományos kutatás szá-
mára, újabban rá kellett jönnünk arra, hogy
ne tekintsük őket pusztán az anyag végtel-
en kicsiny, egyszerű parányainak. A rádium
spontán sugárzása és bomlása sejtette elő-
szőr, hogy nem szabad őket ily egyszerűen
elintézni s egyuttal meg is adta a módját
annak, hogy milyen uton ismerhetjük meg
azt a végtelen kis világot, melyet az elek-
tronok világának nevezhetünk.

Kormos Nagy István az emberek felé
fordult:

— Hát most má elhiszik-e ketek, hogy
én csinýtam a háborút?

Péter bácsi elnevette magát:

— Álmottad te ezt!

Kormos Nagy István szeme megvillant:

— Mér? Tán nem hiszi e?

— Nem ám! Mer a' nem igaz!

— Igassága van! — biczentett mérge-
sen Kormos Nagy István. — A háborút
ujanok csinýták, a kik ráértek, oszt kipi-
henték magukat, mind a halál a csutorába.

Mégegyszer végignézett a tömegben, aztán
kemény lépésekkel megindult a falu felé.

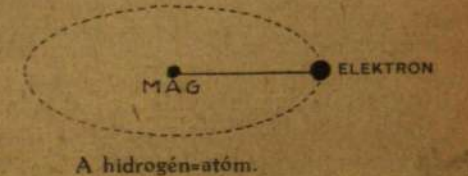
ban. A különböző kémiai elemek atómjai
abban különböznek egymástól, hogy más-
más számban vannak bennük elektronok és
ezek más és más pályákban száguldanak a
mag körül. Kezdetül fogva bizonyos volt,
hogy az elemek atómsúlyai valamilyen arány-
ban vannak az atomokat alkotó elektronok
számával s az önmaguktól bomló magas atóm-
súlyú radioaktív elemek bomlása rávezetett
arra, hogy az atomok rendszerét ne tekint-
sük örök, megbolygathatatlan rendszereknek.

Az új atómelmélet nagyjában köztudo-
másu lett már. Mindenki tudja, hogy a fizika
és kémia milyen hatalmas lehetőségek elé
került, mikor kiderült, hogy ilyen szoros
összefüggés van az anyag és az energia kö-
zött, vagyis, hogy az anyag tulajdonképen
elraktározott energia és így meg kell lenni
annak a lehetőségnek, hogy ezt a parányi
helyen felraktározott energiát tetszésük tse-
rint felszabadíthassuk és felhasználhassuk.
Csak egy példát mondunk ennek a jelentő-
ségére. Egy kilogramm szén a rendes elégsé-
kor 7000 kalóriányi hőenergiát ad. Ha vi-
szont fel tudnánk szabadítani ugyanennek a
szénnek az atómjaiban felraktározott en-
ergiáját, akkor egyszerre 20 billió kalóriányi
hőenergiát kaphatnánk belőle. Ezt az adatot
az atómsúlyok viszonyából és a rádium en-
ergiasugárzásának megméréséből számították
ki s ez a számítás volt az első lépés az atóm-
szerkezetének elméleti úton való meg-
állapítása felé. Mondanunk sem kell, hogy
közvetlen megfigyeléssel nem vizsgálhatjuk
meg egy-egy atóm belső szerkezetét, hiszen
például a héliumatóm átmérője 17 százmil-
liomod milliméter, tehát nincs az az ultra-
mikroszkóp, mely megfigyelhetővé tenné ezt
az igazán végtelen kis apróságot.

Az elméleti számítások azonban pótolják
a megfigyelést és az atomok szerkezetének
megállapítása a legújabb időkben oly csodá-
latos eredményekre vezetett, a melyenket
pár évtizeddel ezelőtt a legmerészebb kép-
zelet sem mert volna álmolni. Ezek mellett
az eredmények mellett eltörpül az a siker,
hogy számokban tudjuk kifejezni a láthatat-
lanul kicsiny, megfoghatatlan atomok nagy-
ságát, mert hiszen az elmélet még tovább
ment, ebben a parányi atómban magában is
tudott méreteket és sebességeket meghatá-
rozni.

Az egyes elemek atómjainak bonyolultsága
magától értetődően növekszik az atómsúly-
lyal, mert a nagyobb atómsúly azt jelenti,
hogy mindig több és több elektron kering az
atóm magja körül. A legegyszerűbb rendszer
tehát a legkisebb atóm sulyú elem atómja,
a hidrogéné, utána a héliumé. Ezeken kezd-
ték el a vizsgálódást, minek eredményei bi-
zonyára mindenkit csodálkozásba ejtettek.
Néhány példát mutatunk itt be, vázlatos
rajzzal illusztrálva s ezek a példák eléggé
bizonyoságát teszik majd annak, hogy a ter-
mészet tudomány mily hatalmas biztonsággal
győz le minden korlátot, a mit a természet
állított a kutató emberi elme elé.

A hidrogén atómja a legegyszerűbb szer-
kezetű. Egyetlen elektron kering benne a
pozitív elektromos töltésű mag körül, mint
az 1. rajz mutatja sok százmillió nagytí-
ban. Az elektron pályájának sugara 0'55
ezermilliomod milliméter s ebben a parányi
körben oly gyorsan kering az elektron, hogy
egy másodperc alatt 6200 billió keringést
végez el. A 'kis kör kerülete 6200 billió.
Sorba véve 21 és fél métert tesz ki, tehát az
elektron a kicsinységéhez képest igazán szé-
dületes sebességgel mozog, ha egy másod-
perc alatt teszi meg ezt az utat. Ha átszá-
mítjuk ezt az arányt a Nap-Föld rendszerre,

A hidrogén-atóm.

akkor azt találjuk, hogy a földnek négy-
trilliószorta nagyobb sebességgel kellene ke-
ringenie a Nap körül, hogy a hidrogén-atóm
elektronjához hasonlítson. Ez annyit jelen-

tene, hogy a Föld egy másodperc alatt körülbelül 350.000-szer kerülne meg a Napot, míg most egy esztendőre van szüksége ahhoz, hogy egyszer elvégezze keringését.

A héliumatóm egy sokkal bonyolultabb a hidrogénatómnál. A mag körül két elektron kering ugyanabban a körpályában. A pálya

A hélium-atóm.

sugara 0,72 ezermilliomod milliméter és az elektronpár csak 1460 billió keringést végez másodpercenként.

A lithium-atómnál tovább bonyolódik a rendszer. Először is két elektron kering ugyanazon a pályán, melynek nyara csak 0,16 ezermilliomod milliméter s másodpercenként 50.000 billió keringést végeznek el. Körülöttük egy harmadik elektron van, mely 0,99 ezermilliomod milliméter sugara körben kering másodpercenként 4000 billiószor.

A lithium-atóm.

A beryllium atómaiban két pár elektron szerepel két pályán. A belső pár pályasugara 0,17, a külső páré 0,38 ezermilliomod milliméter. A belső pár keringési sebessége 8800, a külsőé 1300 billió keringés másodpercenként.

A beryllium-atóm.

Ez a pár adat elég jellemző az új kémiai kutatások eredményeire. Képet alkothatunk magunknak arról, hogy milyen az atomok szerkezete és elképzelhetjük, hogy milyen bonyolult nyüzsgés mehet végbe például a rádium minden egyes atómaiban, a melynek atomsúlya közel háromszázszor akkora, mint a hidrogéné. A rendes elemeknél az elektronok és a mag egyensúlyban vannak, szinte elképzelhetetlen erő tart vissza minden egyes elektront az atom rendszerében, hiszen tudvalevő, hogy ezt az egyensúlyt szinte lehetetlenség megbontani. A legújabb kísérletek, miket Rutherford és Aston végeztek az alfa-sugarakkal, inkább ennek az egyensúlynak a szilárdságát jellemzik, mint módot adnak a megbontására. A szinte végtelen sebességgel röplő alfa-részecskék bombázása képes csak letépni egy-egy elektront a nitrogén atómaibanak rendszeréből. Hogy megint a másik végtől vegyük a hasonlatot — mintha hatalmas állócsillagokkal kellene bombázni a naprendszerünket, hogy megbolygassuk a stabilitását és le tudjunk szakítani belőle egy-pár bolygót...

Egyelőre talán nem is az az igazi probléma, hogy megnyissuk az atomközi energia forrását azzal, hogy megbolygatván az egyensúlyt szabadon tegyük az elektronok által képviselt elektromos és mozgási energiát. Még nagyon a kezdetén vagyunk az atomok megismerésének s hogy mást ne említsünk, még ma sem vagyunk tisztában a pozitív mag lényegéről. Szinte attól kell félnünk, hogy újabb csodálatos dolgok fognak kiderülni róla is, mert hiszen odaértünk, hogy az anyagot az energia valamilyen kondenzált alakjának kell tekintenünk s a pozitív atommagot eddig nem tudtuk tovább visszavezetni az energiára. Még mindig anyagnak tekintjük, a mely pozitív elektromos töltés-

RABINDRANATH TAGORE.

sel rendelkezik és itt nagyon kényes területre jut az elmélet. Minden eddigi kutatás azt bizonyítja, hogy ha csakugyan csak egyféle elektromosság van, akkor ez az, a mit szerencsétlenségre véletlenül negatívnak neveztek el valamikor. Tulajdonképpen a pozitív elektromosság csak az, a mi a meleggel szemben a hideg. Hogyan lehet tehát megmagyarázni az atom-mag pozitív elektromosságát és egyáltalán a pozitív és negatív elektromosság egymásra gyakorolt vonzását? A hideg és a meleg is igyekszik kiegyenlítődni, de vajon át lehet-e vinni ezt az analógiát az elektromosságra is?

A jövő feladata eldönteni ezt a problémát is és mi csak izgalommal figyelhetjük a tudósok lázas küzdelmét, melyel egyre mélyebbre igyekeznek behatolni a természet titkaiba.

RABINDRANATH TAGORE.

1861—1921.

A nagy indus költő, a ki korszakalkotó működésével soha nem remélt magaslatra emelte a bengál nyelvet és irodalmat s ezeknek megbecsülést szerzett az egész kultúrvilágban, ez év május havában ülte meg hatvanadik születésnapját.

Ez a hatvanéves élet negyven évnél hosszabb irodalmi, bölcselői és oktatói működést s hatvanál több jelentős kötetet jelent a költői, szépirodalmi és tudományos munkásság minden ágából, melyekből kettő, a „Gitanjali” című alatt 1913-ban a költő saját prózafordításában angolul megjelent szótárára, valamint a „The gardener” című alatt ugyancsak a költő fordításában megjelent szerelmi énekek gyűjteménye világirodalmi jelentőségre emelkedett s szerzőjüknek meghozta az irodalmi Nobel-díjat.

Rabindranath Tagore (tulajdonképp Thakur) 1861 május 7-én született Kalkuttában mint egy ősi brahmin-család sarja, mely évezredek óta jelentős szerepet játszott az indusok felett, de sajátos, a miénktől annyira elütő kultúrájában. A költő családja számos nagy embert adott nemzetének. Így, hogy a régebbieket ne is említsük, atyja, Devendranath Tagore az indus Brahma Samaj (a hindu vallás egy Isten hívő szektája) nagy vallásbölcselője, a költő fiúvere, Dvijendranath ugyancsak nagy tekintélynek örvendő bölcselő, két közeli rokona pedig, Gogondenranath és Abanindranath neves művész. A bölcselők, tudósok, írók és költők jeles tulajdonságai egyesülve élnek Rabindranathban, a ki tizenkilenc éves korában írta meg első regényét s azóta a költői, tudományos, színpadi, filozófiai és szociológiai irodalom minden ágát felölelő műveivel gazdagította a bengál irodalmat.

Rabindranath Tagore irodalmi és bölcselői tekintélye hihetetlenül nagy a maga hazájában, a hol mély vallásossággal telített fohászait és naivitásukban elragadóan szép szerelmi dalait szerte éneklé a nép. Hazája kul-

túrájának felvirágoztatása levén élete főcélja, a Bolpur melletti Santiniketán községében erdei iskolát alapított s itt évtizedeken át tudásban magas fokon álló generációkat nevelt hazájának. Rabindranath Tagore most azon fáradozik s ezidőszert ép azért van európai köruton, hogy a szerény erdei iskolát nemzetközi egyetemmé fejlessze, melyen a népeket a szeretet és kölcsönös megbecsülés alapján bevezesse a magasabb hindu kultúra ismeretébe.

A praktikus és ravasz angolok természetesen mindent elkövettek, hogy a maga nemzete körében a bálványozásig tisztelt s ropant befolyással bíró költőt a maguk számára biztosítsák. Ez nem ment mindig könnyen, mert Rabindranath Tagore a világ-háború kitörése után az indus szabadságmozgalom élére állt, miért is egy ideig Londonban internálva volt.

A „Vasárnapi Ujság” volt az első magyar lap, mely 1914-ben formahű verses fordításban közölte a költő egyik legszebb költeményét, „Az ifju herceg”-et s azóta is több remek versével ismertette meg a magyar olvasóközönséget, ugyancsak verses fordításban. Az európai irodalmakban elterjedt prózafordítások, melyek alapja a költő saját kötetlen kiadása angol fordítása, ugyanis csak halványan tükrözik vissza a bengál versek szépségeit, melyek ütemes ritmusuak és *rimelkben gazdagok*.

Rabindranath Tagore ezidőszert Svájcban tartózkodik s innen fogja látogatni az európai fővárosokat, hogy ott a Santiniketánban felállítandó egyetemének propagandát csináljon. A Genfben tartozkodó Yolland Artur útján tárgyalások indultak meg arra vonatkozólag, hogy Budapestre is ellátogasson, a hol a Rabindranath Tagore költségtét megbecsülő és megértő közönség bizonyára szeretettel fogja fogadni a hatvanéves nagy bengál költőt.

Zoltán Vilmos.

Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.

A SZERELEM ÉS LEWISHAM ÚR.

Regény. (Folytatás.)

Írta H. G. Wells. — Fordította: Tonelli Sándor.

A leányra nézett, mintha nem értette volna, hogy mit akart a kérdésével.

— Igen... de én a Browning költeményére gondoltam... „Siudge, a médium.” Nem ismeri?

— Sajnálom, nem, — felelte Lewisham. — Kölcsön adom önnek... Nagyszerű költemény. A melyére hatol a dolognak.

— Csakugyan?

— Azelőtt nem tűnt fel nekem. De most világos az egész. Ha embereknek, szegény embereknek pénzt kínálnak, hogy csodák történjenek, annak nem állhatnak ellen. Nekik csálni kell. Mégis csak gázság... erkölcstelenség.

Szaggatott, rövid mondatokban beszélt, mert Lewisham, vele nem is törődve, nagy léptekkel rohant.

— Pedig, — folytatta, — mennyit kereshetnének az ilyen emberek becsületesen is.

Lewisham végre ráeszmélt ezekre a szavakra. Ismét kikökökkent az elmélyedéséből.

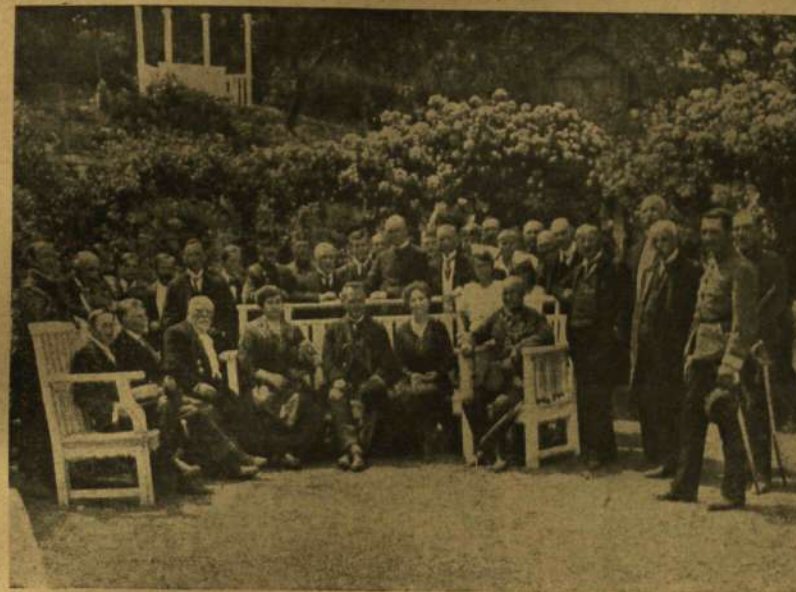
— Hogy mennyit kereshetnének becsületesen? Sejtelmem sincs róla.

Szünetet tartott.

— Az egész eset zavaros előttem, — mondta. — Gondolkozni szeretnék.

— Nagyon különös, ugyebár? — kérdezte a leány, kissé meghökkenve.

Az út hátralevő részén az állomásig nem beszéltek. Az állomáson kézzorítással váltak el egymástól, de a szokott baráti kézfogás ezuttal Lewishamot kissé közömbösen hagyta. A leány, mialatt a vonat lassan kifelé mozgott az állomásból, Lewisham arcát vizsgálta és rossz hangulatának az okát akarta kitalálni. Lewisham ismeretlen dolgokba mélyedt el, mintha róla teljesen megfeledkezett volna.

A MISKOLCZON ÖSSZEJÜLT IRODALMI TÁRSASÁG AZ AVAS EGYIK NYARALÓJÁBAN.

JÓZSEF KIR. HERCEG ELÜLTETI SZEPESSY ANDRÁS ALEZREDES EMLÉKFÁJÁT AZ AVASON.

Lewisham gondolkozni akart! De két fejtöbbit ér egynél, ha véleményt kell valamiről alkotni, — gondolta a leány. Bántotta őt, hogy oly kevésbé tud belátni társának a lelki világába. Hogy be van burkolózva és milyen távol esik egyik lélek a másiktól, gondolta, miközben a kocsiból a kívül elrohanó sötét tárgyakra meresztette a tekintetét.

Hirtelen nyomasztó érzés fogta el. Egyedül érezte magát, teljesen egyedül, teljesen üres világban.

A figyelem egyszerre ismét külső dolgokra terelődött. Észrevette, hogy ketten a szomszéd ülke utasai közül őt nézik. Keze akaratlanul a haját kezdte igazgatni.

XII.

Lewisham követelőleg lép fel.

Henderson Ethel írógépe előtt ült Lagune úr dolgozószobájának az ablakánál és üres tekintettel bámult a novemberi félhomály kék szűrkeségébe. Arca fehér volt, szeme ki volt vörösödve a sírástól, keze pedig mozdulatlanul pihent az ölében. Az ajtó épen az imént csapódott be Lagune mögött.

— Istenem, — siránkozott Ethel. — Bár ne is élne. Jobb volna, ha már vége volna mindennek!

Azután megint elhagyta magát.

— Ha legalább tudnám, hogy mit tettem, amiért így kell bűnhődnöm, — mondotta magában.

Igazában a legkevésbé sem látszott sorsüldözött léleknek, hanem első pillantásra szemmel láthatóan nagyon csinos leányt mutatott. Feje formás volt és hullámos sötét haj fedte, barna szemét pedig szép metszésű, sötét szemöldök ívelte be. Ajka finom vágású volt, szája nem túlkicsiny ahhoz, hogy kifejezésteljes lehessen, álla viszont kicsiny,

nyaka fehér, telt és szép. Orráról felesleges külön megemlékezni, minden tekintetben megfelelt. Ő maga középmagasságú volt, inkább telt idomú, mint sovány, ruhája tetszetős, aranyos-barna anyagból volt, könnyű ujjakkal s szabásának vonalai az akkori idők jó ízlésének megfelelően kellemesek voltak. Ethel pedig az írógépe előtt ült, azt kívánta, hogy bár ne élne és azon tűnődött, hogy tulajdonképpen mit követett el.

A szobát könyvvállványok szegélyezték, melyeken egy hosszú sor neveltségesen hivalkodó kötet ötlött fel kölönösen, Lagune „munkái”, az életét betöltő zűrzavaros, nyakatekert bölcsélet-utazásnak a termékei. A párkányokon Plato, Sokrates és Newton mellszobrai díszeltek. Ethel mögötti terpeszkedett a nagy férfiúnak zöldenyes villanylámpától megvilágított íróasztala, teleszörve a „Hesperus”, „Folyóirat kételkedők számára” kefelevonataival és példányokkal, melyet Lagune az ő segítségével szerkesztett, kiadott, összeállított, írt és egyben — az ő segítségével — fizetett és olvasott. Egy lecsapott tollszár, egyenesen állva rezgett a tintafoltos írómappán, a tollnak egyik megmaradt fémgolyóján. A tollat Lagune úr csapta le.

Az előző esti letérés rettenetesen bántotta s mielőtt Ethel magára hagyta volna, újból meg újból heves monológokban öntötte ki haragját. Nem kevesebbről volt szó, mint hogy egy élet munkája omlott össze. Ethel pedig bizonyára tudta, hogy Chaffery család volt. Vagy nem tudta? Hallgatás. „Ennyi jótétemény után...”

A beszédet Ethel siránkozása szakította félbe.

— Tudom, tudom... De Lagune nem érzett szánalmat s azzal vádolta, hogy megcsalta és — ami még

rosszabb, — neveltségessé tette őt! Gondoljon a „munkára”, amelyet South Kensingtonban megkezdett, — hogy folytassa azt a történetek után? Hogy legyen hozzá elég lelkiereje, ha a saját gépiró kisasszonya kiszolgáltatja őt a mostohaapja csalásainak? „Csalásainak!”

Ennél a szónál a hadonászó kéz mozdulatai szélesre váltottak, a szürke szem méltatlankodva kitágult, a sípoló hang pedig szónokúra változott.

— Ha nem ő csalta volna meg önt, más tette volna meg, — volt Ethel félig morgó válasza, melyet a szellemkutató nem hallott meg.

A mi történt, nem volt olyan rossz, mint a felmondás, de mindenesetre tovább tartott. Odahaza pedig a haragos Chaffery várt rá, a ki dühöngött, mert nem sikerült neki a gummikesztőt elrejtetni. Chafferynek nem volt joga, hogy őt okolja, bizonyára nem, de a sodrából kijött lélek nagyon könnyen kész az igazság mértékének meghamisítására. A tamburint, állította Chaffery, még kimagyarázhatta volna azzal, hogy Smithers felé emelt kezével el akarta kapni, hogy a fejét védje. De a gummikesztőre nem volt magyarázkodás. Pedig ő alkalmat akart nyújtani Ethelnek, hogy biztonságba helyezze, mikor rosszulletett színlét. Ostobaság olyasmit mondani, hogy ekkor valaki az asztalra nézhetett volna, ostobaság.

A sokatmondó tolloncs mellett egy kis állóóra hirtelen éles hangon megszólalt és az őt órát jelezte. Ethel hátrafordult székén és ülve az órára bámult. Szája szögletét lehúzva szomorúan mosolygott. Arra gondolt, hogy haza kell mennie és otthon újból kezdődik az egész. Cseberből vederbe... A gondolatok zavarosan kóvályogtak a fejében.

— Ostoba voltam... Talán mégis én vol-

JÓZSEF KIR. HERCEG A BORSODMEGYEI GAZDÁK KÜLDÖTTISÉGÉT FOGADJA.

FÁY SZERÉNA ELÜLTETI DÉRYNÉ EMLÉKFÁJÁT.

A MISKOLCZI KULTÚRÜNNEP, A MELYEN EMLÉKFÁKAT ÜLTETEK AZ AVAS-HEGYEN BORSODI SZÁRMAZÁSÚ NEVEZETES MAGYAROK EMLÉKEZETÉRE.

SZIBÉRIÁBÓL ÉRKEZETT HADIFOGLYOK ÜNNEPÉLYES FOGADTATÁSA A KELETI PÁLYAUDVAR ELŐTT.

(A szónoki emelvény előtt tartják azt a nemzeti színű selyem zászlót, melyet 1914-ben a Hangya ajándékozott a hadba vonult 32-es bakáknak, s a melyet a sok viszontagság után most a hadifoglyok visszahoztak.)

tam az oka. Fel kellett volna kapnom a kesztyűt. Elég időm volt hozzá... Csalás... bizonyára csalás... Azt hittem, hogy sohasem látom már őt viszont... Bizonyára szégyelte volna magát miattam... a barátai előtt.

Egy ideig mozdulatlanul ült és üres tekintettel bámult maga elé. Sőhajtott, újra megdörzsölte egyik kivörösödött szemét és felállt. Kiment az előcsarnokba, ahol két tüvel átszúrt kalapja függött a kabátja fölött, felöltözött és kilépett a hideg, szürke utcára.

Alig ment még húsz lépést Lagune ajtajától, mikor észrevette, hogy egy férfi éri őt utól és mellette halad. Az ilyesmiben elég gyakran van részüik olyan lányoknak, akik munkába mennek vagy munkából jönnek Londonban s ő is szükségképpen sok mindent volt kénytelen tapasztalni a whortleyi kalandos napok óta. Haragosan nézett maga elé, de a férfi oly határozottan állta el az útját, hogy meg kellett állnia. Sértődött tekintetét vetett rá. A férfi Lewisham volt, halothalvány arczaal.

Félszegen habozni látszott, azután szótlannul kinyújtotta a kezét. Ethel szinte gépiesen megfogta. Lewisham csak ezután találta meg a hangját.

— Henderson kisasszony, — szólalt meg. — Mit akar tőlem? — kérdezte a leány bágyadtan.

— Nem tudom... Beszélni akarok magával. — Velem? — Ethel szíve hevesen dobogott. Lewisham nehezebbnek találta a beszédet, mint gondolta.

— Megengedi?... Nem gondolta, hogy jövök?... Messzire megy... Nagyon szeretnék beszélni magával. Annyi mindent... — Clapham megyek, — felelte Ethel. — Ha akarja, elkísérhet egy darabon...

A leány bizonytalanul tett néhány lépést. Lewisham egészen mellette haladt. Egy darabig szavukat visszafojtva haladtak, mert annyi mondanivalójuk volt, hogy nem találták meg az alkalmas szót, melylyel beszélgetésüket megkezdjék.

— Elfelejtette már Whortleyt? — szakította meg a csendet Lewisham hirtelen.

— Nem.

Lewisham a leányra nézett, a ki lesütötte a szemét.

— Miért nem írt nekem? — kérdezte keserűen.

— Írtam.

— Egyetlenegyszer. De azután?

— Írtam, júliusban.

— Nem kaptam meg.

— A levél visszajött.

— Hogy lehet, hisz Mundayné...

— Elfelejtettem a nevét. A levelet az iskolába címeztem.

Lewisham ajkáról tagolatlan felkiáltás röp-pent el.

— Nagyon sajnálom, — mondta Ethel.

Megint némán mentek egymás mellett egy darabig.

— Tegnap este, — mondta Lewisham nyomatékkal, — nem volt alkalmam, hogy megkérdezzem. De...

A leány nagyot sóhajtott.

— Lewisham úr, a férfi akit látott... a médium nekem mostoha atyám.

— És?

— Hát ez nem elég?

— Nem, — mondotta Lewisham némi habozás után.

Megint fojtogató csend következett.

— Nem, — ismételte Lewisham határozottabban. — Semmi közöm hozzá, hogy kicsoda magának a mostohaatyja... Azt akarom tudni, hogy maga részes volt-e a csalásban?

Ethel arca elfehéredett. Száját kinyitotta, mintha mondani akarna valamit, majd ismét becsukta. Aztán megfontoltan kezdett beszélni:

— Lewisham úr, ön talán nem hiszi, lehet, hogy hihetetlenül is hangzik, de becsületszavamra mondom... nem tudtam, nem tudtam bizonyosan... hogy a mostohaapám...

— Ah! — kiáltotta Lewisham a meggőzödéssel hangján. — Hát akkor igazam volt...

A leány egy pillanatig ránézett, azután hirtelen szinte kiabálva megszólalt:

— Nem volt igazam... Én mindent tudtam.

Hogy is mondhattam az ellenkezőjét? Csalás volt. Nagyon jól tudtam. Tudtam az egész időn át.

Lewisham elképedő csodálkozással bámult a leányra. Bamulatában egy lépésnyire elmaradt tőle, de nyomban megint mellette termett. Azután hallgatás következett, olyan hallgatás, mintha sohasem akart volna véget érni. A leány, miután abbahagyta a beszédet, feszülten várakozott és nem is mert Lewishamra nézni. Végre Lewisham szólalt meg.

— Nem mondta lassan, — azt se bánom. Nem törődöm vele, még ha így is van.

Bekanyarodtak a King's Roadra, a nagy kocsiforgalomnak és a siető gyalogjáróknak az áradatába, ahol iskolás gyerekek nyüzsgő csoportja vette őket körül és választotta el egymástól. Az ilyen nyüzsgő főutcákon este csak szaggatott rövid mondatokban lehet beszélgetni, másfélben elvész az összefüggés.

Ethel Lewisham arcára tekintett és úgy látta, hogy megint nyugodt. A nyüzsgő tömegből

— És ezer meg ezer régi dolgot... Nem hagyhatom elmagát — tette hozzá és feleletet nem kapva ment tovább. Üres utcákon haladtak át a Junction közelében és Clapham Common felé közeledtek.

— Ennek az utcának a végén lakunk, — mondta Ethel egy szögletnél hirtelen. — Jobban szeretném...

— Még semmit se mondtam meg...

Ethel fehér arcával Lewisham felé fordult, de egy darabig nem tudott szóhoz jutni.

— Nem lehet jó reánk nézve, — mondta. — Benne vagyok ezekben a dolgokban...

Nem fejezte be, a mit mondani akart. Lewisham határozott hangon beszélt.

déli irányban egy sötét utcába fordult, a hol megint beszélgethettek.

— Mindent értek, — mondta Lewisham. — Maga tudta, de nem akarta tudni. Így történt.

Ethel ismét magához tért kábultságából. Zokogását visszafojtva megszólalt:

— Ennek az utcának a végén el kell válnunk. Nagyon szép volt öntől, hogy eljött, Lewisham úr. Onnek azonban szégyenkezni kellett miattam, bizonyára szégyenkezni kellett. A gazdám spiritiszta, a mostoha atyám hivatásos médium és az anyám is spiritiszta. Nagyon helyesen tette, hogy tegnap nem szólított meg. Nagyon helyesen. Szép volt, hogy eljött, de el kell hagynia...

Az élet nagyon nehéz... Az utca végén vissza kell fordulnia. Az utca végén forduljon vissza...

Száz yardot mehettek, de Lewisham nem válaszolt.

— Én elkísérem magát Claphamba, — mondotta azután.

Hallgatagon mentek az utca végéig. A szögletnél, mely a határt jelezte, a leány megállt és szemébe nézett Lewishamnak.

— Forduljon vissza, — suttopta.

— Nem, — mondta Lewisham makacsul.

Szemben álltak egymással életük fordulópontjánál. — Hallgasson rám, — folytatta Lewisham. — Nehéz megmondanom, hogy mit érezek. Talán magam se tudom... De így nem akarom magát elveszíteni. Nem engedem, hogy megint eltűnjék előlem. Az egész éjszaka ébren töltöttem. Nem törődöm vele, hogy maga milyen környezetben él, hogy kik a hozzátartozói és az se nagyon érdekel, hogy mennyire tudott azokról a médium-szélhámosságokról. Nem törődöm vele. Akárhogy is, de a jövőben másként lesz. Egy nap és éjszaka gondolkoztam rajta. Eljöttem, hogy megtaláljam magát. Most itt van. Én sohasem felejtettem el magát. Soha. Nem hagyom magamat így visszaküldeni.

— Egyikünkre sem lehet jó, amit akar, — mondta a leány épen olyan határozottan, mint Lewisham.

— Pedig én nem hagyom el magát.

— Mire volna az jó?... — Magával megyek, — jelentette ki Lewisham röviden.

— És ment is.

Kérdéseket intézett a leányhoz, aki azonban nem akart felelni s komoran hallgatva haladtak egymás mellett. Egyszerre Ethel, a szája szélén ideges rángatózással, megszólalt.

— Azt akarom, hogy elhagyjon, — mondotta. — Ön egészen más, mint én. Érezhettem ezt tegnap este is. Ön segített leleplezni bennünket...

— Mikor Londonba kerültem, — mondotta Lewisham, — magát keresve heteken keresztül kóboroltam Claphamban.

Atmentek a hidon és Clapham Junction közelében egy szegényes üzletkel teli kis utcába értek, anélkül, hogy beszéltek volna. Ethel elfordította arcát és magába zárkózott.

— Sajnálom, — mondta Lewisham merev udvariassággal, — ha úgy látszik, hogy magára kell erőltetnem magamat. Nincs szándékomban kikélni az ügyeit, ha maga nem akarja. Mikor azonban újra megláttam, valahogyan egész tömeg régi dolog elevenedett meg előttem... Meg se tudom magyarázni. Lehet, hogy meg kellett magát találnom, hogy elképzeljem újra az arcát, hogy lássam, hogyan mosolygott, hogyan ugrott le a zsillip korlátjáról, hogyan teáztunk... és ezer meg ezer régi dolgot.

Megint félbeszakította a beszédet.

— És ezer meg ezer régi dolgot... Nem hagyhatom elmagát — tette hozzá és feleletet nem kapva ment tovább. Üres utcákon haladtak át a Junction közelében és Clapham Common felé közeledtek.

— Ennek az utcának a végén lakunk, — mondta Ethel egy szögletnél hirtelen. — Jobban szeretném...

— Még semmit se mondtam meg...

Ethel fehér arcával Lewisham felé fordult, de egy darabig nem tudott szóhoz jutni.

— Nem lehet jó reánk nézve, — mondta. — Benne vagyok ezekben a dolgokban...

Nem fejezte be, a mit mondani akart. Lewisham határozott hangon beszélt.

— Holnap este eljövök.

— Nem, — mondta Ethel.

— De eljövök.

— Ne jöjjön, — suttopta Ethel.

— De el kell jönnöm.

A boldogságot, melyet szívében érzett, Ethel nem titkolhatta tovább önmaga előtt. Félt tőle, hogy Lewisham eljön, de boldog volt és tudatában volt, hogy boldog. Nem ellenkezett tovább. Némán nyujtotta a kezét. Lewisham pedig, a mint megmondta, másnap este csakugyan várta őt.

XIV.

Lagune úr szempontjai.

Három napon keresztül a south-kensingtoni laboratorium nem látta Lagune urat, de azután még kevésbé meggyőződhető bőbeszédűséggel tért vissza mint valaha. Mindenki arra számított, hogy hitehagyottan fog jelentkezni, de megrendíthetetlen hitet és olyan propagandára való készséget hozott magával, mintha nem is szégyenítették volna meg. Valamilyen forrásból új erőt és meggyőződést merített. Vele szemben még Smithers szónoki készsége is hiábavalónak bizonyult. A hiányos számú teácsészék fölött új harc indult meg és a vita befejeztével a koravén tanársegéd habozni látszott, hogy mutathatja-e kárörömét Smithers zavara fölött. Kezdetben Smithers önhitt bizakodást és udvariasságot mutatott, végezetül azonban a füle egészen kivörösödött és a finom modor teljesen elhagyta őt.

Lewisham, mint Heydinger kisasszonynak feltűnt, nagyon szegényes szerepet játszott a vitaközécsében. Kétszer-háromszor valami megjegyzéssel fordult Lagunehoz, helyesebben mondva, félig érthetetlenül mormogta, amit gondolt.

Lagune az esetet fölényesen és élénken kezelte.

— Chaffery, — mondotta, — mindent őszintén megvallott. Az ő szempontja az, hogy...

— A tények tények, — vetette közbe Smithers.

— A tény a benyomásoknak összessége, — felelte Lagune, — de ezt ön csak akkor látja be, ha öregebb lesz. Ez az a pont, amiben mi nem tudunk meggyezni. Én megmondtam Chafferynek, hogy önök kezdők. Önöket kezdők gyanánt kezelte és valamit be akart mutatni.

— Szép kis bemutatás, — mondta Smithers. — Úgy van. Ha nem szakították volna félbe.

— Ohó!

— Chaffery mesterségesen rendezett bizonyos elemi jelenségeket...

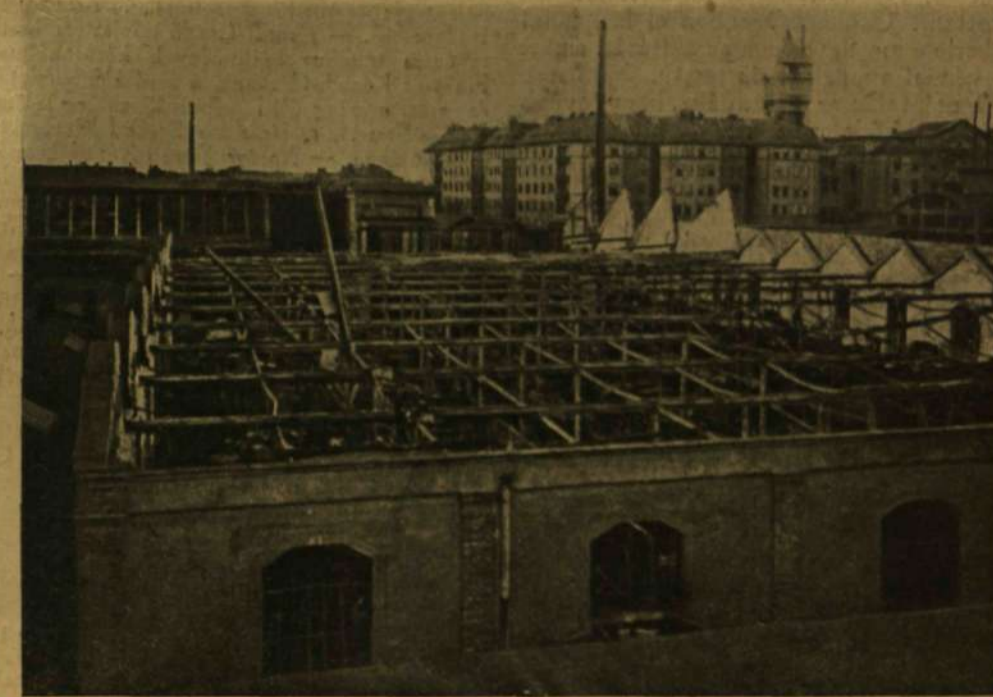
— Csakhogy ezt elismeri!

— Egyáltalán nem akarom tagadni. Amint azonban ő kifejtette, ez szükséges volt és egyúttal igazolható. A lelki jelenségek nagyon szubtilisak és hozzájuk a megfigyelésnek bizonyos gyakorlata szükséges. A médium még finomabb eszköz mint az érzékeny mérleg,

— Foucault ingáját használják, — mondta Lewisham. A kézben tartott türe czémán gummilabdát akasztanak és az ingát körben azon az úton mozgatják, melyen haladnia kell.

— Ez azonban egészen más, — mondta Smithers.

— Türelmet kérek, — mondta Lagune, és összehajtott nyomtatott papírlapot vett ki zsebéből. Itt van a Nature-nak egy cikke, nem kisebb embernek, mint Greenhill tanárnak a tollából. Ebben a réginél megfelelőbb tüt ajánl a virtuális sebességek igazolására!

A LEÉGOTT MŰHELYEK KÉPE KÍVÜLRŐL.

vagy a borax-csepp, pedig Önök tudják, hogy milyen sokáig tart, míg kétségtelen eredményeket tudnak elérni a borax-cseppel! Az elemi ismeretek osztályában, a tanulmányok kezdetén az előfeltételek nagyon nehezek...

— A tisztesség számára...

— Pillanatnyi türelmet kérek. Tisztességtelen dolog-e valamely kísérletnek a megkorrigálása a siker érdekében?

— Mindenesetre az.

— Pedig az önök tanárai is megteszik.

— Tagadom... in toto, — vetette ellene Smithers s elégtelen ismételte: — in toto.

— Nagyon helyes, — mondta Lagune, — de mellettem a tények beszélnek. Az önök vegyantanárai, — lemehet az első emeletre és megkérdezheti, ha nem hisz nekem, — mindig csálnak az anyag állandóságát bizonyító kísérleteknél... Ismétlem, mindig... Vagy egy másik dolog a fizográfiában. Tudják, hogy melyik kísérletre gondolok? A föld forgásának a bebizonyítása. Ennek az igazolására...

— Foucault ingáját használják, — mondta Lewisham. A kézben tartott türe czémán gummilabdát akasztanak és az ingát körben azon az úton mozgatják, melyen haladnia kell.

— Ez azonban egészen más, — mondta Smithers.

— Türelmet kérek, — mondta Lagune, és összehajtott nyomtatott papírlapot vett ki zsebéből. Itt van a Nature-nak egy cikke, nem kisebb embernek, mint Greenhill tanárnak a tollából. Ebben a réginél megfelelőbb tüt ajánl a virtuális sebességek igazolására!

— Foucault ingáját használják, — mondta Lewisham. A kézben tartott türe czémán gummilabdát akasztanak és az ingát körben azon az úton mozgatják, melyen haladnia kell.

— Ez azonban egészen más, — mondta Smithers.

— Türelmet kérek, — mondta Lagune, és összehajtott nyomtatott papírlapot vett ki zsebéből. Itt van a Nature-nak egy cikke, nem kisebb embernek, mint Greenhill tanárnak a tollából. Ebben a réginél megfelelőbb tüt ajánl a virtuális sebességek igazolására!

— Foucault ingáját használják, — mondta Lewisham. A kézben tartott türe czémán gummilabdát akasztanak és az ingát körben azon az úton mozgatják, melyen haladnia kell.

— Ez azonban egészen más, — mondta Smithers.

— Türelmet kérek, — mondta Lagune, és összehajtott nyomtatott papírlapot vett ki zsebéből. Itt van a Nature-nak egy cikke, nem kisebb embernek, mint Greenhill tanárnak a tollából. Ebben a réginél megfelelőbb tüt ajánl a virtuális sebességek igazolására!

A LEÉGOTT MŰHELYEK BELSEJE AZ ELPUSZTULT VASÚTI KOCSIKKAL ÉS EGYÉB ANYAGOKKAL.

LEÉGOTT ASZTALOSMŰHELYEK A GANZ-GYÁR KÖBÁNYAI ÚTI TELEPÉN.

— Ez a legközelebbi alkalom nem fog bekövetkezni. Az ilyen elemi mutatóvonalakkal szakítottam. Önöknek azonban el kell hinni a gyakorlott megfigyelőnek az állítását, amint azt a kémiai analízis is teszik.

— Onnek talán az a szándéka, hogy tovább folytassa a kísérletezést ezzel a fráterrel, akit rajtakaptak, hogy őnt a tulajdon orra előtt rászedi?

— Bizonyára, miért nem?
(Folytatása következik.)

**Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.
Amen.**

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Könyves Tóth Kálmán, a kiválóan érdemes ósz író, lapunknak talán legrégebbi élő munkatársa nagy ritkán ugyan, de ép oly sikerrel, mint ifjabb éveiben, ma is fölveszi még írói tollát. Legutóbb is egy szép költeménnyel örvendeztette meg szerkesztőségünket. A nemes magyar érzésű vers, mint költője kísérő levelében mondja, «híven tükrözi azt, a mi most mindnyájunk szívében honol». Eredetileg a Magyar Történelmi Társulat Debreczenben tartandó ünnepére készült prólogusnak, de mivel az ünnepet késő ősze halasztották, a költő lapunk útján kívánja nyilvánosságra hozni. A lendületes verset itt adjuk:

Vissza a múltba!

Szegény magyar gyászruhát öltve sír ma,
Sírta e szédarabolt hazát,
Mint ha be lenne zárva néma sírba
S a domb fölött vad orkán zúgna át!
Előőse romboló fergetegnek,
Halál kíséri, hol csak megjelen...
Elmulását hirdeti nagy betegnek,
Hajnalt sem ér rózsaszín reggelen!

Igy búslakodva kialudt reménnyel
Látom e drága hont rayatalán...
S im egyszerűcsak föl sugarzik az éjjel.
Megoldva e titokzatos talány!
Éltre kél a múlt s a hős vitézek
Sírjából kiszállva járnak itt,
Kihűlt remény éled, ha arra nézek,
Elűzik ők bánatunk árnyait!

Tekintsetek vissza letűnt időkre!
Ezer csapás érte a nemzetet,
Kacag az ellenség... kész sírja gödre!
Mégis kilábolta mindezeket!
Fatár, török, német tört életére,
Századokig hordozott rabját.
Széttörve azt, szabadságát elérte,
Nem volt nehéz előtte semmi gát!

Dicsőült hősei régmúlt időnek,
Búzdítsatok, ha csapás könnyt fakaszt.
Szébb jövőnknek derűs napjai jönnek,
Érhetünk meg koszorúzott tavaszt!
Remélhetünk, ha nyomotokba lépve,
A küzelemben példátok vezet.
Fohászodva nézünk föl távol égre:
Múltunk a jelennel így fog kezlet!

Lesz még ünnep... feltámadásra várva,
Régmúlt jövőnk szilárd alapköve.
Majd helyre áll hazánk tépett határa,
All oszlopa, nincs egy is ledőlve.
Rajtunk még a véres háborúk átka,
Rombolva pusztít iszonyu vihar,
De vissza nézve a régi világba,
Uj erőt merítve győz a magyar!
Könyves Tóth Kálmán.

Bevezetés a fizikába. *Tangl* Károly ily című munkája nem szakemberek, hanem laikusok, művelt olvasók számára készült összefoglalása a fizikai tudomány mai állásának. Nagyon világosan, teljes tudomány apparátussal tárgyalja a fölvetett kérdéseket s a maga nemében kitűnő tájékoztatást nyújt róluk. A könyvet a Pantheon adta ki.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közeli napokban: *Loschitz* Lajos dr. fővárosi ügyvéd, 69 éves korában Budapesten. — *Péter* István m. kir. pénzügyi főtanácsos 68 éves korában Budapesten. — *Domé* József kir. tanácsos, nyug. pénzügyigazgató, Heves vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 67 éves korában Budapesten. — *Kolosvári Kolosváry* Ödön, nyug. miniszteri tanácsos, Budapesten. — *Zichy* István gróf, volt országgyűlési képviselő, 56 éves korában Zichyújfalun. — *Füßp* Artur, nyug. m. kir. altábornagy, a hadidiszitmenyes és kardos Lipót-rend, vaskoronarend stb. lovagja, 67 éves korában Buda-

pesten. — *Zilahi Éltető Géza* dr., zilahi földbirtokos, Szilágy vármegye törvényhatósági bizottságának tagja és tb. főszolgabírája, 46 éves korában Budapesten. — *Kenedi* László miniszteri osztálytanácsos tragikus körülmények között elhunyt. Fia volt *Kenedi Géza*nak, a kiváló publicistának és volt országgyűlési képviselőnek. — *Domotor* Zoltán nyug. kir. járásbíró Székesfehérvárott 56 éves korában. — *Kontur* Imre fővárosi kereskedő 51 éves korában Budapesten. — *Roller* Béla, a Franklin-Társulat czegeggyőzője 38 éves korában Budapesten. — *Ghiczi*, assa és ablanczkürti *Ghyczy* Gyula, az Országos Központi Hitelszövetkezet főtitkárja 41 éves korában Bécsben. — *Ifj. Kirchner* Béla, hadviselt tanárjelölt, tart. tüzérhadnagy, 23 éves korában Budapesten. — *Bathhány* Ödön gróf, *Bathhány* László herceg dr.-nak, a híres körmendi szemorvosnak fia, 21 éves korában Körmenden.

Özv. *Zsóke* Pálné, *Zsóke* Antal dr. nemzetgyűlési képviselő édesanyja 72 éves korában Csikszereván. — *Stehlo* Kornélné, szül. felsőkubini Meskó Berta 65 éves korában Budapesten.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Város- és Községfejlesztési Rt. 1920. évi osztalékszelvényei június 3-tól az intézetnél és a Jelzálog-Hitelbanknál 40 koronával váltatnak be.

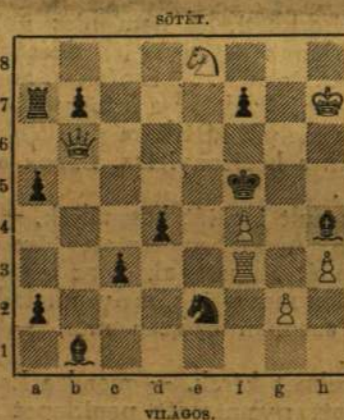
Az Urkány-Zsilvölgyi Magyar Köszvényháza Részvénytársaság közli, hogy folyó hó 6-án *Ullmann* Adolf báró elnökelete alatt megtartott rendes közgyűlése elhatározta, hogy az 1920. üzleti évi osztalék fejeében 40 %, vagyis részvényenkint 80 K fog a 30. számú szelvény beszolgáltatása ellenében folyó hó 8-tól kezdve kifizetésre kerülni.

A Magyar-Olasz Bank folyó hó 6-án megtartott rendes közgyűlésén elfogadta az igazgatóság által előterjesztett és 38.197.894.60 korona nyereséget felmutató mérleget. Az osztalék részvényenkint 15 K (7 1/2 %), mely f. hó 10-től kezdve folyósítatik.

A Magyar Agrár- és Járulékbank r.-t. f. hó 6-án megtartott évi rendes közgyűlésén elfogadta az igazgatóság által előterjesztett és 7.018.494.44 K nyereséget felmutató mérleget. Az osztalék részvényenkint 30 K (7 1/2 %), mely f. hó 10-től kezdve folyósítatik.

SAKKJÁTÉK.

3179. számú feladvány Chocholous G.-től, Prága.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 1921. évi 9-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *A szükésgnek nincsen szabott törvénye.*

Felelős szerkesztő: **HOITSY PÁL.**
Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is.
SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

Kötelező példány
FRANKLIN-TÁRSULAT

13. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, JULIUS HÓ 10.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: a július-szeptemberi évfolyamra 60 korona.
Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 12 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldíj is eszotandó.

BEÜTHY ZSOLT, A KISFALUDY-TÁRSASÁG ELNÖKE, MEGNYITJA AZ ÜNNEPÉLYT.

A KESZTHELYI HELIKONI-ÜNNEPRÖL.

Keltetőgépeket
minden nagyságban,
csibenevelőket, csontdarálógépeket,
tömőgépeket
és az okosabb háztartásnyújtóhoz szükséges összes felszerelési tárgyaktól szállítja a leg-
regőbb szakszög.

NICKERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság
Budapest, V. Vilmos császár-út 52. szám.
Minden keltetőgéphez 30-50 drb. szerkesztett vagy tiszta faj-
keltetőgépet ingyen szállítunk.
Kérje a 34. számú árjegyzéket 5-11 K bélyeg beklüldésé ellenében.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK
zsirolvasztó- és mosóüstök vörösréz-ből.

Vermorel-rendszerű szőlő-
permetezők, Szőlőkészítők.
Permetező alkateszkek.
gummitól és sárgaréz-ből.
Szőlőzők és préskek. Ku-
koricamorzsolók és darálóok.
Bárányok és szecskavágók.

Rézgálc, ratna,
kínpor, rézkapor és
különböző kátróliszol-
nál kapható:

SZONTÁGH PÁL
rész- és szerszámgyár
Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

JÓ PAJTÁS
BENEDEK ELEK
GYERMEKUJSÁGA

a szívet-lelket nemesítő törté-
netek, mesék, versek, ismeret-
gazdagító olvasmányok való-
ságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: *Váradi* Antal, *Vargha* Gyula, *Lampérth* Géza, *Kárhay* Emil, *Avar* Gyula, *Feleki* Sándor, *Mihályffy* Pál
Lenke, *Berényi* Lászlóné, *Tábori* Kornél,
Kozma Imre, *Csanády* Sándor, *Szekely* Nándor,
Jókay Lajos stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és ide-
gen költőktől a gyermekifjúságnak való költe-
ményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest,
IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona.
Egyes szám ára öt korona. Mutatóvonalzámot
kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.